Suomen Poliisijärjestöjen Liitto

Helsinki 28.2.2024
dnro 21/28/2024

OIKEUSMINISTERIÖ
Oikeusministeri Leena Meri

Asia: Oikeudenkäyntikuluja koskevan erityislain (269/1974) säännöksien ajantasaistaminen

Valtion palveluksessa oleviin sovelletaan eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion varoista annettua lakia (269/1974). Lainsäädännön on vastattava nykyhetken tarpeisiin ja haasteisiin.
SPJL pyytää oikeusministeriötä ryhtymään toimenpiteisiin kyseisen lain säännöksien ajantasaistamiseksi.

Nykyisessä toimintaympäristössä erityislaki antaa virkamiehelle vain rajoitettua suojaa. Viranomaisille on annettu uusia, entistä haasteellisempia tehtäviä. Ratkaistavat asiat ovat monimutkaistuneet ja sovellettavien normien määrä on lisääntynyt. Samalla resurssit ovat kuitenkin niukentuneet.

Erityislaki ei merkitse valtion palveluksessa olevien henkilöiden asettamista yksityistä kansalaista parempaan asemaan. Virkamiehen erityisasemaan kuuluu muita kansalaisia laajempi yksilöllinen oikeudellinen vastuu eli virkavastuu. Virkamiehillä on myös virantoimitusvelvollisuus eli toimimispakko. Virkatehtäviä ei voi jättää suorittamatta, vaikka niihin liittyy korostunut riski joutua rikoksesta epäillyn/vastaajan asemaan, rikoksen uhriksi ja/tai vahingonkorvausvelvolliseksi. Virkamiehen passiivisuus voi johtaa kurinpidollisiin, virkamiesoikeudellisiin ja/tai rikosoikeudellisiin toimenpiteisiin.
Tässä yhteydessä ei voi sivuuttaa myöskään sitä, että joidenkin virkamiesryhmien – kuten poliisimiesten – osalta luottamus- ja arvostuselementin kautta käyttäytymisvelvoite ulotetaan myös virkamiehen yksityiselämään. Lisäksi virkamiehiin ja viranomaistoimintaan yleisesti kohdistuu korostunut laillisuusvalvonta. Yksittäiset virkamiehet joutuvat oikeudenkäyntien kohteeksi muita kansalaisia paljon herkemmin. Virkatehtävien erityisluonteesta johtuen tämä näkyy erityisesti poliisissa.

Kun virkamies joutuu oikeudenkäynnin osalliseksi virkatehtäviensä suorittamisen johdosta, on kohtuutonta, että kuluriski jäisi hänen kannettavakseen tai että kuluriskin pelossa hän ei voisi turvautua asianmukaiseen oikeudelliseen apuun. Virkamiehelle ei saa aiheutua vahinkoa virkasuhteesta johtuvien tehtävien suorittamisesta. Oikeudenkäynnin kuluriski tulee kohdistua työantajatahoon, jonka määräyksestä tehtäviä suoritetaan. Tämä periaate on tunnustettu jo erityislakia säädettäessä.

Lain oikeussuoja kohdistuu yksittäisen virkamiehen lisäksi viranomaisiin ja viranomaistoimintaan. Välillisesti turvataan myös sitä, ettei virkamiesten toiminta lamaannu; esimerkiksi toiminnassa noudatettaisiin äärimmäistä varovaisuutta, toimista pidättäydyttäisiin tai tehtäviä yritettäisiin siirtää muille. On perusteltua olettaa, että oikeudenkäyntikulujen korvauksen takaaminen mahdollisimman kattavasti valtion varoista vähentää epätoivottua toimintamotivaatiota virkatoiminnassa.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto SPJL ry

Jonne Rinne
puheenjohtaja

Rita Ridanpää
lakimies